

SÓNG - XUÂN QUỲNH

I. VÀI NÉT VỀ TÁC GIẢ, TÁC PHẨM:

- Xuân Quỳnh (1942 – 1988) tên khai sinh là Nguyễn Thị Xuân Quỳnh xuất thân trong một gia đình công chức.

- Quê quán: La Khê, Thành phố Hà Đông, tỉnh Hà Tây. Mồ côi mẹ từ nhỏ phải sống với bà nội.

- Xuân Quỳnh từng là diễn viên múa đoàn văn công nhân dân Trung ương; là biên tập viên báo Văn nghệ; biên tập viên nhà xuất bản tác phẩm mới; Ủy viên Ban chấp hành Hội nhà văn Việt Nam khóa 3.

- Năm 2001, Xuân Quỳnh được tặng giải thưởng Nhà nước về văn học nghệ thuật.

- Một số tác phẩm chính: Tơ tằm – Chồi biếc (1963); Hoa dọc chiến hào (1968), Gió Lào cát trắng (1974)...

=> Xuân Quỳnh là một trong số những nhà thơ tiêu biểu nhất của thế hệ các nhà thơ trẻ thời chống Mỹ.

- Xuân Quỳnh là nhà thơ của hạnh phúc đời thường. Thơ chị là tiếng lòng của một tâm hồn tươi trẻ, luôn khát khao tình yêu, khát khao hạnh phúc bình dị đời thường. Trong số các nhà thơ hiện đại Việt Nam, Xuân Quỳnh xứng đáng được gọi là nhà thơ tình yêu. Chị viết nhiều, viết hay về tình yêu, trong đó “Sóng” là một bài thơ đặc sắc.

* Đặc điểm nổi bật trong thơ tình yêu của Xuân Quỳnh là chị vừa khát khao một tình yêu lí tưởng và hướng tới một hạnh phúc bình dị thiết thực: “Đến Xuân Quỳnh, thơ hiện đại Việt Nam mới có một tiếng nói bày tỏ trực tiếp những khát khao tình yêu vừa hồn nhiên chân thực, vừa mãnh liệt sôi nổi của một trái tim phụ nữ”

- “Sóng” là bài thơ đã kết tinh những gì sở trường của hồn thơ Xuân Quỳnh. Nhưng thành công đáng kể nhất là Xuân Quỳnh đã mượn hình tượng sóng để diễn tả những cảm xúc vừa phong phú vừa thiết tha sôi nổi của một trái tim phụ nữ rạo rực khao khát yêu đương.

- Bài thơ được viết năm 1962 trong 1 lần nữ thi sĩ đến cửa biển Diêm Điền, in trong tập hoa dọc chiến hào.

II. CÁC KIẾN THỨC CƠ BẢN:

1. Xuất xứ

- “Sóng” (được in trong tập “Hoa dọc chiến hào” – 1968) là bài thơ tiêu biểu cho hồn thơ Xuân Quỳnh. Bài thơ bộc lộ khát vọng vừa hồn nhiên, chân thành vừa da diết, sôi nổi về tình yêu mãnh liệt rộng lớn và vĩnh hằng của trái tim phụ nữ.

2. Ý nghĩa hình tượng sóng

- “Sóng” là hình tượng ẩn dụ của tâm trạng người phụ nữ đang yêu. Sóng là một sự hòa nhập và phân tán của nhân vật trữ tình “em”. Nhà thơ đã sáng tạo hình tượng sóng khá độc đáo nhằm thể hiện những cung bậc tình cảm và tâm trạng của người phụ nữ đang yêu.

- Cả bài thơ được kiến tạo bằng thể thơ 5 chữ với một âm hưởng đều đặn, luân phiên như nhịp sóng vỗ.

3. Trạng thái tâm lí đặc biệt của người phụ nữ đang yêu (khổ 1 + khổ 2)

- Sóng được nhà thơ hình tượng hóa, thể hiện những trạng thái tâm lí đặc biệt của người phụ nữ đang yêu:

Dữ dội và dịu êm

Ồn ào và lặng lẽ

- Sóng thể hiện khát vọng vươn tới, tìm kiếm trong tình yêu của người phụ nữ:

Sóng không hiểu nổi mình

Sóng tìm ra tận bể

- Đối diện với biển, nhà thơ liên tưởng đến sự bất diệt của khát vọng tình yêu. Biển muôn đời cồn cào xáo động, như tình yêu muôn đời vẫn “bồi hồi trong ngực trẻ” (Ôi con sóng ngày xưa – Và ngày sau cũng thế - Nỗi khát vọng tình yêu – Bồi hồi trong ngực trẻ).

- Người con gái trong bài thơ muốn cắt nghĩa nguồn gốc của sóng để tìm lời giải đáp cho câu hỏi về sự khởi nguồn của tình yêu trong trái tim mình:

Trước muôn trùng sóng bể

Em nghĩ về anh, em

Em nghĩ về biển lớn

Từ nơi nào sóng lên?

Nhưng tình yêu muôn đời là điều bí ẩn, không dễ cắt nghĩa. Xuân Quỳnh thú nhận sự bất lực ấy một cách rất dễ thương: “Em cũng không biết nữa – Khi nào ta yêu nhau?”

4. Nỗi nhớ trong tình yêu (khổ 5)

- Người con gái đang yêu nhờ sóng diễn tả nỗi nhớ trong lòng mình:

Con sóng dưới lòng sâu

Con sóng trên mặt nước

Ôi con sóng nhớ bờ

Ngày đêm không ngủ được

- Nhân vật em còn trực tiếp diễn tả nỗi nhớ da diết của mình: “Lòng em nhớ đến anh – Cả trong mơ còn thức”. Nỗi nhớ dâng trào, tràn ngập trong không gian và thời gian, nỗi nhớ hiện về trong ý thức và trong cả tiềm thức.

5. Sự thủy chung (Khổ 6 + 7)

- Hình tượng sóng còn là sự biểu hiện của một tình yêu thiết tha bền vững, thủy chung của người phụ nữ:

Dẫu xuôi về phương bắc

Dẫu ngược về phương nam

Nơi nào em cũng nghĩ

Hướng về anh một phương

- Hình tượng sóng là minh chứng cho một tình yêu chân chính, một tình yêu vượt qua mọi cách trở để đến bên nhau với một niềm tin mãnh liệt:

Ở ngoài kia đại dương
Trăm ngàn con sóng đó
Con nào chẳng tới bờ
Dù muôn ngàn cách trở.

6. Khát vọng tình yêu vĩnh hằng (Khổ 8 + 9)

- Người con gái khi yêu cũng bộc lộ thoáng âu lo:

Cuộc đời tuy dài thế
Năm tháng vẫn qua đi
Như biển kia dẫu rộng
Mây vẫn bay về xa.

- Nhà thơ ý thức được sự hữu hạn của đời người và sự mong manh của hạnh phúc nên có khát vọng hóa thân vào sóng để được trường tồn, bất diệt:

Làm sao được tan ra
Thành trăm con sóng nhỏ
Giữa biển lớn tình yêu
Để ngàn năm còn vỗ

KẾT LUẬN:

- Bài thơ sóng của Xuân Quỳnh là tiếng nói trái tim của những người đang yêu, biết yêu và biết giữ mãi tình yêu cao đẹp của mình.
- Sóng là bài thơ tiêu biểu cho phong cách thơ Xuân Quỳnh giai đoạn đầu. Một bài thơ vừa xinh xắn duyên dáng vừa ý nhị sâu xa, mãnh liệt mà hồn nhiên, sôi nổi mà đầm thắm. Sau này nếm trải nhiều cay đắng của tình yêu, giọng thơ Xuân Quỳnh còn phơi phới bốc men say những khát vọng tình yêu luôn khắc khoải trong trái tim nữ thi sĩ. Trái tim “mãi yêu anh” ngay cả khi ngừng đập, bởi cái chết có thể kết thúc một cuộc đời chứ không thể kết thúc một tình yêu.

III. PHÂN TÍCH HÌNH TƯỢNG SÓNG ĐÔI:

1. ĐẶT VẤN ĐỀ:

Biển và sóng là những vấn đề quen thuộc của thi ca. Mỗi nhà thơ nhìn biển thao cảm hứng riêng của mình. V.Huygo trong “Đêm đại dương” khi đứng trước biển cả mênh mông sâu thẳm, đã nghe được “Những tiếng người tuyệt vọng kêu la”.

Puskin thì liên tưởng những đợt sóng thét gào với nỗi đắng cay trong tình yêu. Xuân Quỳnh tìm được những suy nghĩ tinh tế và thú vị về tình yêu qua hình ảnh những con sóng biển.

2. GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ

2.1. Sóng biển và tình yêu

Tác giả đã nhìn thấy sóng qua hai tính cách gần như đối lập nhau “dữ dội” và “ dịu êm”, “ồn ào” với “lặng lẽ”. Đây là hình ảnh thực tế về sóng biển. Nhưng nhà thơ còn hình dung ra sóng như thể một con người, con người của suy tư, tìm kiếm:

“Dữ dội và dịu êm

...Sông tìm ra tận bể”

Từ hình ảnh sóng đi ra khơi rồi sóng lại vỗ vào bờ, nhà thơ liên tưởng tới tình yêu:

“Ôi con sóng ngày xa

....Bồi hồi trong ngực trẻ”

Đây là một liên tưởng thú vị, bởi vì cũng như sóng biển tự bao giờ cho tới nay, tình yêu vẫn luôn luôn là nỗi khát khao của con người. Nếu tình yêu là nỗi khát vọng của con người thì đối với tuổi trẻ, tình yêu càng trở nên thân thiết đến nỗi có thể tuổi trẻ gắn liền với tình yêu. Đây phải chăng là điều mà Xuân Diệu từng phát biểu:

“Làm sao sống được mà không yêu

Không nhớ thương một kẻ nào”

2.2. Tình yêu của em và anh

Cả đoạn thơ trên nói về sóng biển và tình yêu một cách chung, như một quy luật của cuộc sống. Đến đoạn thơ tiếp theo, tình yêu trở nên cụ thể, là tình yêu của anh và của em. Ý thơ phát triển rất hợp lí, tứ thơ sâu sắc làm nên nét suy tư trong thơ Xuân Quỳnh:

“Trước muôn trùng sóng bể

....Từ nơi nào sóng lên”.

- Tại sao “trước muôn trùng sóng bể”, “em nghĩ về anh, em”?

- Thắc mắc về biển cả, chính là thắc mắc về người mình yêu. Đó là một hiện tượng tâm lí thông thường trong tình yêu – yêu có nghĩa là hiểu rất rõ về người mình yêu và người mình yêu đồng thời vẫn là một ẩn số đối với mình. Cũng như vậy, người đang yêu rất hiểu về tình yêu nhưng đồng thời vẫn luôn luôn tự hỏi không biết thế nào là tình yêu. Ở đây, nhà thơ Xuân Quỳnh đã liên hệ tâm lí ấy bằng hình tượng nghệ thuật hồn nhiên, dễ thương và gợi cảm:

“Sóng bắt đầu từ gió

...Khi nào ta yêu nhau”

Yêu, rõ ràng là thế mà đôi khi cũng không biết nó là gì. Nó cụ thể mà mơ hồ, nó gần gũi mà xa xôi, nó đơn giản mà phức tạp. Nó là con sóng. Nhà thơ lại trở về nghệ thuật nhân hóa:

“Con sóng dưới lòng sâu

Con sóng trên mặt nước

Ôi con sóng nhớ bờ

Ngày đêm không ngủ được”

- Tưởng tượng đã giúp nhà thơ lí giải một hiện tượng của thiên nhiên: con sóng nhớ biển nhớ bờ cho nên ngày đêm liên tục vỗ bờ. Đầu đây có hình ảnh ý thơ của Xuân Diệu: Bờ đẹp để cát vàng – Thoai thoải hàng thông đứng - Như lặng lẽ mơ màng - Suốt ngàn năm bên sóng (Biển)

+ Cũng như vậy, yêu có nghĩa là nhớ. Nhớ cả trong mơ cũng như còn thức. Yêu anh có nghĩa là nghĩ đến anh, luôn luôn nghĩ đến anh:

Lòng em nhớ đến anh

Cả trong mơ còn thức

+ Phải chăng đó là điều mà Nguyễn Bính đã thể hiện một cách duyên dáng qua hình thức thơ dân dã của mình:

Thôn Đoài ngồi nhớ thôn Đông

Một người chín nhớ mười mong một người

+ Cái nhớ của tình yêu chính là nỗi khát khao vô hạn, là nỗi nhớ không nguôi:

Uống xong lại khát là tình

Gặp rồi lại nhớ là mình của ta

(Xuân Diệu)

Những liên tưởng trên đây giúp ta thấy cách diễn tả của Xuân Quỳnh chân thật và hồn nhiên biết chừng nào. Ở thơ Xuân Quỳnh có sự liên kết giữa cái hồn nhiên chân thật ấy với chất suy tư một cách tinh tế và chặt chẽ làm bài thơ ánh lên vẻ đẹp của một tâm hồn suy nghĩ.

- Người ta nói yêu nhau tức là cùng nhau nhìn về một hướng. Còn nhà thơ Xuân

Quỳnh của chúng ta thì lại bảo:

Dẫu xuôi về phương Bắc

Dẫu ngược về phương Nam

Nơi nào em cũng nghĩ

Hướng về anh một phương

+ Hình ảnh “hương về anh một phương” làm ta nhớ tới câu ca dao:

Quay tơ thì giữ mối tơ

Dẫu trăm nghìn mối vẫn chờ mối anh

+ Từ nỗi nhớ trong tình yêu, nhà thơ muốn làm nổi bật tình cảm thủy chung duy nhất của người con gái. Dù đi đâu, dù xuôi ngược bốn phương, tám hướng, thì em cũng chỉ hướng về một phương của anh, có anh, cho anh. Nhà thơ lại trở về với hình ảnh những con sóng để làm điểm tựa cho ý tưởng mình. Bởi vì, dù có xa vời cách trở bao nhiêu, con sóng vẫn tới được bờ:

Ở ngoài kia đại dương

....Dù muôn vời cách trở.

2.3. Tình yêu và cuộc đời

Ở trên, tác giả liên tưởng sóng với tình yêu. Đoạn thơ cuối cùng so sánh cuộc đời và biển cả:

Cuộc đời tuy dài thế

...Mây vẫn bay về xa.

Tình yêu là một biểu hiện của cuộc đời. Tình yêu chính là cuộc sống. Cho nên đoạn thơ cuối cùng mở rộng tứ thơ – tình yêu không phải chỉ là của anh và em mà tình yêu phải hòa trong biển lớn nhà thơ gọi là biển lớn tình yêu:

Làm sao được tan ra

Thành trăm con sóng nhỏ

Giữa biển lớn tình yêu

Đề ngàn năm còn vỗ

3. KẾT LUẬN

- Bài thơ trữ tình tình yêu nhưng không quá hời hợt, dễ dãi. Từ âm điệu cho tới tứ thơ. “Sóng” toát lên phong cách của Xuân Quỳnh. Bài thơ giúp ta hiểu sâu sắc ý nghĩa tình yêu trong cuộc đời.
- Dường như biển cả bao la luôn luôn thu hút cảm hứng của Xuân Quỳnh. Biển là tình yêu, sóng là nỗi nhớ, và cả sóng biển sẽ giúp nhà thơ xua đi bao cơ cực:

Biển sẽ xóa đi bao nhiêu cơ cực

Nước lại dềnh trên sóng những lời ru.

IV. MỘT SỐ ĐỀ VĂN VÀ BÀI LÀM VỀ BÀI THƠ SÓNG

ĐỀ 1: *Phân tích hình tượng sóng trong bài thơ Sóng của Xuân Quỳnh. Anh (chị) cảm nhận gì về vẻ đẹp tâm hồn người phụ nữ trong tình yêu qua hình tượng này?*

BÀI LÀM

“Sóng” được in trong tập “Hoa dọc chiến hào”, xuất bản năm 1968 của nữ nhà thơ tình nổi tiếng Xuân Quỳnh. Bài thơ nói về tâm trạng, tình yêu mãnh liệt của người con gái khi yêu. Hãy đến với bài thơ bằng nhạc điệu, bài thơ là âm điệu của một cõi lòng bị sóng khuấy động, đang rung lên đồng điệu đồng nhịp với sóng biển. Rạo rức đến xôn xao, khát khao đến khắc khoải, có một hình tượng sóng được vẽ lên bằng âm điệu, một âm điệu dập dồn, chìm nổi, miên man như hơi thở chạy suốt cả bài.

Sắc điệu trữ tình của bài thơ được gọi lên từ hình tượng sóng. Cả bài thơ là những con sóng tâm tình xôn xao trong lòng người con gái đang yêu khi đứng trước biển ngắm nhìn những con sóng vô hồi, bất tận. Sóng là một hình tượng ẩn dụ, đó là sự hoá thân của cái tôi trữ tình của nữ sĩ, lúc thì hoà nhập, lúc sự phân thân của “em” - người con gái đang yêu một cách say đắm. Sóng đã khơi gợi một hồn thơ phong phú, hồn nhiên, sôi nổi. Thông qua hình tượng sóng, Xuân Quỳnh đã có một cách nói rất hay để diễn tả tâm trạng của người con gái.

Sóng biến hóa, sóng vỗ liên hồi, triền miên và bất tận:

“Dữ dội và dịu êm

Ồn ào và lặng lẽ”

Trạng thái của sóng cũng là tâm trạng khi yêu, là khát vọng to lớn, mạnh mẽ về một tình yêu chân thành. Hành trình của sóng từ sông ra đại dương:

“Sông không hiểu nổi mình

Sóng tìm ra tận bể”

Nơi mênh mông dạt dào, có đến nơi biển rộng trời cao sóng mới được vẫy vùng, mới thực sự tìm thấy mình trong sức sống mạnh mẽ với những khát khao to lớn. Sóng được làm biểu tượng của tình yêu. Miêu tả sóng biến hóa là cũng để nói lên cái phức tạp, đa dạng, khó hiểu của tình yêu. Cũng giống như sóng biển, tình yêu là một hiện tượng kỳ diệu của con người. Con sóng “ngày xưa” và con sóng “ngày sau” vẫn thế - triền miên, bất tận. Cũng như tình yêu mãi mãi là khát vọng của tuổi trẻ, của đôi lứa, của anh và em:

“Ôi con sóng ngày xưa

Và ngày sau vẫn thế

Nỗi khát vọng tình yêu

Bồi hồi trong ngực trẻ”

Con sóng tìm đến biển, đến đại dương là để tự hiểu mình. Cũng như em “khát” được đến bên anh, đến với một tình yêu đẹp để hiểu rõ hơn về tâm hồn em về con người đích thực của em. Người con gái hỏi sóng hay đang tự hỏi chính mình:

“Sóng bắt đầu từ gió

Gió bắt đầu từ đâu

Em cũng không biết nữa

Khi nào ta yêu nhau”

Cái giây phút giao duyên của đôi lứa. “Khi nào ta yêu nhau” tìm được một câu trả lời thật khó, bởi tình yêu là một hiện tượng, một thứ tình cảm khó có thể cắt nghĩa được. Bởi vậy trong bài thơ tình số 21 của thi hào Tagor đã viết rằng:

“Trái tim anh cũng ở gần em như chính đời em vậy

Nhưng chẳng bao giờ em biết trọn nó đâu”

Câu thơ “khi nào ta yêu nhau” đã diễn tả đúng nỗi niềm điển hình của những trai gái đang sống trong tình yêu đẹp. Sóng vỗ “dữ dội - dịu êm”, “ồn ào - lặng lẽ”, sóng “dưới lòng sâu” “sóng” trên mặt nước”, sóng nhớ bờ, đó là biểu hiện của tình yêu và nỗi nhớ. Yêu chân thành tha thiết, nhớ bồi hồi triền miên. Nỗi nhớ ấy day dứt, dày vò, choán đầy cả không gian, thấm trong chiều sâu, bề rộng, trải trong chiều dài thời gian:

“Con sóng dưới lòng sâu

Con sóng trên mặt nước

Ôi con sóng nhớ bờ

Ngày đêm không ngủ được”

Thật tự nhiên và thơ mộng, con sóng nhớ bờ nên ngày đêm sóng vỗ, sóng thao thức với thời gian và đại dương. Cũng giống như bên đò thuyền, thuyền nhớ bến, lúc nào lòng người con gái cũng bồi hồi nhớ thương:

“Lòng em nhớ đến anh

Cả trong mơ còn thức”

“Còn thức” tức là lúc nào em cũng nhìn thấy rõ hình bóng anh, ánh mắt anh ... Một tình yêu cuồng nhiệt, say mê. Con sóng khao khát được đến bờ để được vỗ về, ve vuốt:

“Hôn thật khẽ thật êm

Hôn êm đềm mãi mãi”

(Xuân Diệu)

Cũng như “em” muốn được gần bên anh, được hòa nhịp vào trong tình yêu với anh. Tình yêu của người con gái thật mãnh liệt, nồng nàn. Sóng xa vời cách trở vẫn tìm được tới bờ, cũng như anh và em sẽ vượt qua mọi khó khăn để đến với nhau, để sống trong hạnh phúc trọn vẹn của lứa đôi.

“Ở ngoài kia đại dương

Trăm ngàn con sóng nhỏ

Con nào cũng tới bờ

Dù muôn vời cách trở”

Người con gái đã bày tỏ lòng mình một cách chân thành, say đắm, thắm thiết. Chân thật và thủy chung là đặc tính của tình yêu:

“Dẫu xuôi về phương Bắc ...

Hướng về anh một phương”

Sóng đã bày tỏ nỗi lòng của người con gái, khát vọng được sống hết mình trong một tình yêu đẹp, sắt son thủy chung. Người ta thường nói xuôi vào Nam, ngược ra Bắc; nhưng ở đây, trong nỗi nhớ chất đầy nhà thơ lại dùng ngược lại. Từ đó nhà thơ đã nói đến nỗi nhớ bất chấp vạn vật, khoảng cách, tình yêu là sự gặp gỡ giữa hai tâm hồn không có giới hạn.

Cuối cùng sóng đã nói hộ nhà thơ nỗi khát vọng được sống trọn vẹn trong tình yêu. Tình yêu lứa đôi đẹp đẽ, nồng nàn như trăm ngàn con sóng nhỏ giữa đại dương mênh mông, muốn được hoà nhịp vào biển lớn của tình yêu cộng đồng:

“Làm sao được tan ra

Thành trăm con sóng nhỏ

Giữa biển lớn tình yêu

Đề ngàn năm còn vỗ”

Cả bài thơ, nếu kể đến nhan đề, thì tác giả đã mười một lần nhắc đến từ “sóng”. Sóng vỗ như tâm tình xôn xao. Sóng cho ta nhiều ấn tượng về âm điệu của sóng, cũng như

giọng điệu tâm tình, nhịp điệu của bài thơ. Thơ hồn nhiên, liền mạch về cảm xúc, trong sáng trong cách diễn đạt của tác giả. Sóng vỗ trên đại dương mênh mông cũng chính là sóng vỗ trong lòng người con gái.

Từ hình tượng “sóng” Xuân Quỳnh cho ta thấy rõ vẻ đẹp tâm hồn người phụ nữ trong tình yêu. Với tình yêu chân thành, thiết tha, người phụ nữ muốn sống hết mình, sống trọn vẹn trong tình yêu đẹp. Yêu là nhớ ngày mong đêm, người phụ nữ khát khao được hoà nhập gần gũi trong tình yêu ấy. Họ yêu thật nồng nàn, say đắm, thủy chung!

Xuân Quỳnh viết bài thơ này vào những năm 1967, khi cuộc kháng chiến của nhân dân miền Nam ở vào giai đoạn ác liệt, khi thanh niên trai gái ào ào ra trận “xẻ dọc Trường Sơn đi cứu nước”, khi sân ga, bến nước, gốc đa, sân trường diễn ra những cuộc chia ly màu đỏ. Cho nên có đặt bài thơ vào trong hoàn cảnh ấy ta mới càng thấy rõ nỗi khát khao của người con gái trong tình yêu.

“Ôi con sóng nhớ bờ

Ngày đêm không ngủ được”

Đọc xong bài thơ “Sóng” ta càng ngưỡng mộ hơn những con người phụ nữ Việt Nam, những con người luôn thủy chung, luôn sống hết mình vì một tình yêu. Xuân Quỳnh xứng đáng là một nhà thơ nữ của tình yêu lứa đôi, bà đã làm phong phú hơn cho nền thơ nước nhà.

ĐỀ 2: Bài thơ Sóng: “Một khát vọng vĩnh hằng về tình yêu đôi lứa”.

BÀI LÀM

Xuân Quỳnh là nhà thơ của hạnh phúc đời thường. Thơ bà là tiếng lòng của một tâm hồn luôn luôn khao khát tình yêu, gắn bó hết mình với cuộc sống hàng ngày, trân trọng, nâng niu và chăm chút cho hạnh phúc đời thường. Trong các nhà thơ nữ Việt Nam, Xuân Quỳnh xứng đáng được gọi là nhà thơ của tình yêu. Bà viết nhiều, viết hay về tình yêu nhưng có lẽ Sóng là bài thơ đặc sắc hơn cả. Bởi nó nói lên được một tâm hồn khao khát yêu đương, một tình yêu vừa hồn nhiên chân thật, vừa mãnh liệt, sôi nổi của một trái tim phụ nữ.

Tình yêu là đề tài muôn thuở của thi ca. Nhiều nhà thơ nổi tiếng đã viết về tình yêu với tất cả sự nồng nhiệt của một trái tim tuổi trẻ. Ta bắt gặp một Xuân Diệu nồng nàn, đắm say và khát khao dâng hiến cho tình yêu, một Nguyễn Bính mơ màng tìm về tình yêu đồng nội, một Anh Thơ tha thiết nhưng thẹn thùng cái duyên con gái... nhưng chỉ đến Xuân Quỳnh, cái khát vọng rất đời thường của con người đó mới được bộc bạch, mà bộc bạch một cách chân thành như chính cuộc đời nhà thơ vậy: một thứ tình yêu vừa phong phú, phức tạp, vừa thiết tha sôi nổi của một trái tim phụ nữ đang rạo rực, đang khao khát yêu đương.

Sóng trong tác phẩm cùng tên của nhà thơ mang hình ảnh ẩn dụ. Nó là sự hóa thân của cái tôi trữ tình đầy mơ mộng của thi nhân. Sóng và em tuy hai mà một, có lúc phân đôi để soi chiếu vào nhau làm nổi bật sự tương đồng, có lúc lại hòa nhập để tạo nên âm vang cộng hưởng. Và có thể nói qua hình tượng sóng, Xuân Quỳnh đã bày tỏ một tình yêu dạt dào, menh mông và một khát vọng vĩnh hằng về tình yêu đôi lứa.

Mở đầu bài thơ là trạng thái tâm lý đặc biệt của một tâm hồn đang khao khát yêu đương, đang tìm đến một tình yêu rộng lớn hơn. Xuân Quỳnh diễn tả thật cụ thể cái

trạng thái khác thường, vừa phong phú vừa phức tạp trong một trái tim cồn cào khao khát tình yêu. Tính khí của người con gái đang yêu, cũng như sóng vậ thời, vốn mang trong nó nhiều trạng thái đối cực: “Dữ dội và dịu êm,Ồn ào và lặng lẽ”... Và cũng như sóng, trái tim người con gái đang yêu không chấp nhận sự tầm thường, nhỏ hẹp, luôn vươn tới cái lớn lao để có thể đồng cảm, đồng điệu với mình “Sông không hiểu nổi mình, Sóng tìm ra tận bể”. Có thể thấy, ngay trong khổ thơ đầu tiên này một nét mới mẻ trong quan niệm về tình yêu. Người con gái khao khát yêu đương nhưng không còn nhẫn nhục, cam chịu nữa. Nếu “Sông không hiểu nổi mình” thì sóng sóng dứt khoát từ bỏ nơi chật hẹp đó “Tìm ra tận bể”, đến với cái cao rộng, bao dung. Thật là minh bạch và cũng thật là quyết liệt!

Nỗi khát vọng tình yêu xôn xao, rạo rực trong trái tim con người, trong quan niệm của Xuân Quỳnh, là khát vọng muôn đời của nhân loại mà mãnh liệt nhất là của tuổi trẻ. Nó cũng như sóng, mãi mãi trường tồn, vĩnh hằng với thời gian. Từ ngàn xưa, con người đã đến với tình yêu và mãi mãi cứ đến với tình yêu. Với con người, tình yêu bao giờ cũng là một khát vọng bồi hồi:

Ôi con sóng ngày xưa

Và ngày nay vẫn thế

Nỗi khát vọng tình yêu

Bồi hồi trong ngực trẻ

Khi tình yêu đến, như một tâm lý tự nhiên và thường tình, người ta luôn có nhu cầu tự tìm hiểu và phân tích. Nhưng tình yêu là một hiện tượng tâm lý khác thường, đầy bí ẩn, không thể giải quyết được bằng lý lẽ thông thường, làm sao có thể giải đáp được câu hỏi về khởi nguồn của tình yêu, về thời điểm bắt đầu của một tình yêu. Cái điều mà trước đó đã từng là Xuân Diệu băn khoăn “Làm sao cắt được nghĩa tình

yêu?” thì nay một lần nữa Xuân Quỳnh bộc bạch một cách hồn nhiên, thật dễ thương. Tình yêu cũng như sóng biển, như gió trời vậy thôi, làm sao có thể hiểu hết được. Nó cũng tự nhiên, hồn nhiên như thiên nhiên, và cũng khó hiểu, nhiều bất ngờ như tự nhiên vậy:

Sóng bắt đầu từ gió

Gió bắt đầu từ đâu

Em cũng không biết nữa

Khi nào ta yêu nhau

Tình yêu thường cũng gắn liền với nỗi nhớ khi xa cách. Nỗi nhớ của một trái tim đang yêu được Xuân Quỳnh diễn tả thật mãnh liệt. Một nỗi nhớ thường trực cả khi thức, cả khi ngủ, bao trùm lên cả không gian. Một nỗi nhớ còn cào, da diết, không thể nào yên, không thể nào nguôi. Nó cuộn cuộn, dào dạt như những đợt sóng biển triền miên, vô hồi, vô hạn. Nhịp thơ trong suốt bài thơ này là nhịp sóng, nhưng rõ nhất, dào dạt, hăm hở, náo nức nhất, mãnh liệt nhất là ở đoạn thơ này:

Con sóng dưới lòng sâu

Con sóng trên mặt nước

Ôi con sóng nhớ bờ

Ngày đêm không ngủ được

Và, như trên đã nói, vẫn là hình tượng song hành của sóng và em bổ sung đáp đối cho nhau nhằm diễn tả sâu sắc hơn, ám ảnh hơn tình yêu và nỗi nhớ cùng với lòng thủy chung vô hạn của một trái tim đang rạo rực yêu thương. Nỗi nhớ được diễn tả qua hình tượng con sóng nhớ bờ “Ngày đêm không ngủ được” vẫn chưa đủ, chưa

thỏa, lại được thể hiện một lần nữa qua nỗi nhớ của nhà thơ: “Lòng em nhớ đến anh, Cả trong mơ còn thức”. Nỗi nhớ tràn đầy lòng yêu của thi sĩ. Nỗi nhớ thường trực trong mọi không gian và thời gian, không chỉ tồn tại trong ý thức mà còn len lỏi trong ý thức, xâm nhập vào cả trong giấc mơ. Những đòi hỏi, khao khát yêu đương của người con gái được bộc lộ thật mãnh liệt nhưng cũng thật giản dị: sóng chỉ khao khát tới bờ cũng như em khao khát có anh! Tình yêu của người con gái ở đây vừa thiết tha, mãnh liệt, vừa trong sáng, giản dị, vừa thủy chung duy nhất. Qua hình tượng sóng và em. Xuân Quỳnh đã nói lên thật chân thành, táo bạo, không hề giấu giếm cái khát vọng tình yêu sôi nổi, mãnh liệt của mình, một phụ nữ, một điều hiếm thấy trong văn học Việt Nam.

Xuân Quỳnh viết bài thơ Sóng năm 1967, khi mà nhà thơ đã từng ném trái sự đổ vỡ trong tình yêu. Song, người phụ nữ hồn nhiên tha thiết yêu đời này vẫn còn ấp ủ biết bao hi vọng, vẫn phơi phới một niềm tin vào hạnh phúc trong tương lai. Vừa tự động viên, an ủi mình, tác giả vừa tin vào cái đích cuối cùng của một tình yêu lớn như con sóng nhất định sẽ “tới bờ”, “dù muôn vời cách trở”. Tương lai hạnh phúc như đang còn ở phía trước. Và vì thế, ý thức về thời gian chưa làm nhà thơ lo âu mà chỉ làm tăng thêm niềm tin tưởng:

Cuộc đời tuy dài thế

Năm tháng vẫn đi qua

Như biển kia dẫu rộng

Mây vẫn bay về xa

Xuân Quỳnh vừa thổ lộ trực tiếp, vừa mượn hình tượng sóng để nói và suy nghĩ về tình yêu. Những ý nghĩ này có vẻ tự do, tản mạn, nhưng từ trong chiều sâu của thi tứ vẫn còn sự vận động nhất quán. Đó là cuộc hành trình khởi đầu là sự từ bỏ cái

chật chội, nhỏ hẹp để tìm đến một tình yêu bao la, rộng lớn, cuối cùng là khát vọng được sống hết mình trong tình yêu, muốn hóa thân vĩnh viễn thành tình yêu muôn thủa:

Làm sao được tan ra

Thành trăm con sóng nhỏ

Giữa biển lớn tình yêu

Để ngàn năm còn vỗ.

Người con gái mong muốn hòa mình vào bể đời rộng lớn, dứt mình ra khỏi những lo toan tính toán, để ngập chìm trong bể lớn tình yêu. Phải có một tình yêu như thế nào thì mới có được một mong muốn cao cả đến chừng ấy. Khát vọng tình yêu cũng là khát vọng sống mãnh liệt đủ đầy. Cuộc đời còn tình yêu thì cuộc đời còn tươi đẹp và đáng sống và sống trong tình yêu là một điều hạnh phúc. Xuân Quỳnh mong ước được sống mãi trong tình yêu, bắt tử với tình yêu.

Sóng là một bài thơ tình yêu rất tiêu biểu cho tư tưởng và phong cách thơ Xuân Quỳnh ở giai đoạn đầu. Một bài thơ vừa xinh xắn, duyên dáng, vừa mãnh liệt, sôi nổi, vừa hồn nhiên, trong sáng, vừa ý nhị sâu xa. Sau này khi đã nếm trải nhiều cay đắng trong tình yêu, giọng thơ Xuân Quỳnh không còn phơi phới bốc men say nữa, nhưng cái khát vọng tình yêu vẫn tồn tại mãi mãi trong trái tim tràn ngập yêu thương của nhà thơ.

ĐỀ 3: Phân tích bài thơ “Sóng” của Xuân Quỳnh.

BÀI LÀM

Xuân Quỳnh (1942-1988) nổi tiếng với nhiều bài thơ tình như "Thuyền và biển", "Sóng"... Bài thơ "Sóng" được viết vào cuối năm 1967, in trong tập "Hoa dọc chiến hào", xuất bản năm 1968.

Bài thơ nói lên một tình yêu đẹp của người con gái: yêu chân thành tha thiết, nồng nhiệt và thủy chung. Tình yêu trẻ trung ấy là khát vọng về một hạnh phúc trọn vẹn của đôi lứa.

Sắc điệu trữ tình được dệt nên bằng hình tượng "sóng". Cả bài thơ là những con sóng tâm tình xôn xao trong lòng người con gái đang yêu khi đứng trước biển ngắm nhìn những con sóng bất tận, vô hồi. Sóng là một hình tượng ẩn dụ, là sự hóa thân của cái "tôi" trữ tình của nữ sĩ, lúc thì hòa nhập, lúc lại là sự phân thân của "em", của người con gái đang yêu một cách say đắm. Sóng đã khơi gợi một hồn thơ phong phú, hồn nhiên, tươi mới và sôi nổi, khát vọng. Với hình tượng sóng, Xuân Quỳnh đã có một cách nói rất hay để diễn tả tâm trạng và tình yêu nồng nhiệt của người con gái.

Sóng biến hóa. Sóng vỗ liên hồi. Triền miên và bất tận: "Dữ dội và dịu êm - Ôn ào và lặng lẽ - Sông không hiểu nổi mình - Sóng tìm ra tận bể". Trạng thái của sóng cũng là những biến thái tâm tình, những khát khao to lớn, mạnh mẽ về một tình yêu chân thành. Hành trình của sóng từ sông ra đại dương: "Sông không hiểu nổi mình - Sóng tìm ra tận bể" nơi mệnh mông dạt dào. Có đến nơi biển rộng trời cao, sóng mới được vẫy vùng, mới thực sự tìm thấy mình trong sức sống mạnh mẽ với bao khát khao to lớn.

Sóng được nữ sĩ làm biểu tượng cho tình yêu. Miêu tả sóng biến hóa cũng là để nói lên cái phức tạp, đa dạng, khó giải thích của tình yêu. Giống như sóng biển, tình yêu

cũng là một hiện tượng kì diệu của con người, rất khó lí giải tường tận. Con sóng "ngày xưa" và con sóng "ngày sau" vẫn thế, trường tồn, bất biến. Thì tình yêu của con người, mãi mãi là "khát vọng" của tuổi trẻ, của lứa đôi, của "em" và "anh":

"Ôi con sóng ngày xưa

Và ngày sau vẫn thế

Nỗi khát vọng tình yêu

Bồi hồi trong ngực trẻ".

Sóng tìm đến bể, đến đại dương để tự hiểu mình, cũng như em đến với anh, tìm đến một tình yêu đẹp là để hiểu sâu hơn tâm hồn em, con người đích thực của em.

Người con gái hỏi sóng, hay để tự hỏi mình: "Sóng bắt đầu từ gió - Gió bắt đầu từ đâu - Em cũng không biết nữa - Khi nào ta yêu nhau". Sóng là sự thức nhận về cái "quy luật" không thể cắt nghĩa được của tình yêu. Cái giây phút giao duyên của lứa đôi "khi nào ta yêu nhau", tìm được câu trả lời đâu dễ? Chính vì thế mà trong bài thơ tình số "21" (tập thơ "Người làm vườn") thi hào Tagor đã viết:

"Trái tim anh cũng ở gần em như chính đời em vậy

Nhưng chẳng bao giờ em biết trọn nó đâu".

(Đào Xuân Quý dịch)

Câu thơ "Khi nào ta yêu nhau" đã diễn tả đúng nỗi niềm điển hình của những gái, trai đang sống trong một tình yêu đẹp. Sóng vỗ "dữ dội... dịu êm... ồn ào... lặng lẽ"..., sóng "dưới lòng sâu" và "trên mặt nước", sóng "nhớ bờ" - tất cả đều tượng trưng cho tình yêu và nỗi nhớ. Yêu tha thiết, mãnh liệt. Nhớ bồi hồi, triền miên. Nỗi nhớ ấy da

diết, giày vò, choán đầy cả không gian, nó chiếm cả tầng sâu và bề rộng, nó trải dài trong mọi thời gian:

"Con sóng dưới lòng sâu,

Con sóng trên mặt nước

Ôi con sóng nhớ bờ

Ngày đêm không ngủ được".

Thật là tự nhiên và thơ mộng "con sóng nhớ bờ" nên ngày đêm sóng vỗ, sóng thao thức với thời gian và đại dương. Cũng như bến đợi thuyền, thuyền nhớ bến, lúc nào người con gái cũng bồi hồi thương nhớ:

"Lòng em nhớ đến anh

Cả trong mơ còn thức"

"Còn thức" nghĩa là lúc nào em cũng thấy rõ hình dáng anh, ánh mắt anh, nụ cười anh... một tình yêu nồng nhiệt, say mê!

Con sóng khao khát tới bờ để vỗ về, ve vuốt "Hôn thật khẽ thật êm - Hôn êm dềm mãi mãi..." (Xuân Diệu). Em cũng khao khát mong được đến với anh, hòa nhịp trong tình yêu anh. Tình yêu của người con gái thật trong sáng nồng nàn và mãnh liệt. Sóng xa vời cách trở vẫn tìm được "tới bờ", cũng như em và anh sẽ vượt qua mọi khó khăn, đi tới một tình yêu đẹp, được sống trong hạnh phúc trọn vẹn lứa đôi:

"Ở ngoài kia đại dương

Trăm ngàn con sóng đó

Con nào chẳng tới bờ

Dù muôn vời cách trở".

Điều mong ước ấy nói lên một tấm lòng, một trái tim nồng hậu chan chứa yêu thương. Người con gái ấy đã bày tỏ lòng mình một cách chân thành và say mê. Thấm thiết, chân tình và thủy chung là phẩm chất của tình yêu. "Sóng" đã bày tỏ nỗi lòng của người con gái được sống hết mình với "anh" trong một tình yêu sắt son chung thủy:

"Dẫu xuôi về phương Bắc

Dẫu ngược về phương Nam

Nơi nào em cũng nghĩ

Nhớ về anh - một phương".

Cuối cùng, sóng cũng nói giúp nhà thơ nỗi khát vọng được sống trọn vẹn, sống hết mình trong tình yêu. Trong tình yêu lứa đôi đầm ấm đẹp và bền vững như "trăm con sóng nhỏ" tan ra trên đại dương mênh mông, được hòa nhập trong "biển lớn tình yêu" của cộng đồng. Lời nguyện cầu của người con gái cho thấy một tâm hồn rất cao cả trong tình yêu:

"Làm sao tan ra được

Thành trăm con sóng nhỏ

Giữa biển lớn tình yêu

Để ngàn năm còn vỗ".

Cả bài thơ, nếu kể nhan đề, tác giả 11 lần nhắc đến từ "sóng". Sóng vỗ biến hóa như tâm tình xôn xao. Hình tượng sóng cho ta nhiều ấn tượng về âm điệu, nhịp điệu của

sóng, cũng là giọng điệu tâm tình, nhạc điệu của bài thơ. Thơ liền mạch, phong phú về vần điệu, trong sáng trong biểu cảm, lúc bồi hồi tha thiết, lúc day dứt bồn chồn, lúc mạnh mẽ ồn ào. Sóng trên đại dương cũng là sóng vỗ trong lòng người con gái. Cái hay của bài thơ là ở âm điệu ấy.

Qua hình tượng sóng và cả bài thơ, chúng ta cảm nhận được vẻ đẹp trẻ trung, tâm hồn trong sáng, đa tình của người con gái. Người con gái ấy chủ động bày tỏ những khát khao, những rung động rạo rực của lòng mình trong tình yêu. Đã có một nàng Vọng Phu, một hòn Trống Mái. Cũng đã có những thiên tình sử diễm lệ, những vãn ca dao nói về tình yêu trai gái làng quê. Ở đây cũng vậy, Xuân Quỳnh nói lên một tình yêu đẹp của người phụ nữ: quyết tâm vượt qua mọi cách trở, khó khăn để xây đắp một tình yêu son sắt thủy chung, trọn vẹn trong hạnh phúc như trăm ngàn con sóng kia "ngàn năm còn vỗ" giữa đại dương, "Giữa biển lớn tình yêu" bao la. Người con gái được nói đến trong bài thơ "Sóng" đã có một tâm hồn đẹp, một khát vọng về hạnh phúc nên đã có một tình yêu trong sáng rất đẹp.

Xuân Quỳnh viết bài thơ tình này vào những ngày cuối năm 1967, khi mà cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước đang diễn ra a trận ào ào ra trận "Xẻ dọc Trường Sơn đi cứu nước". Sân đình, bến nước, gốc đa, sân ga, sân trường... diễn ra những "cuộc chia li màu đỏ". Có đặt bài "Sóng" vào trong bối cảnh lịch sử hào hùng ấy, mới cảm nhận hết nỗi nhớ và khao khát về hạnh phúc của người con gái đang yêu:

"Ôi con sóng nhớ bờ

Ngày đêm không ngủ được..."